

HADÎS-İ ŞERÎF İLMİ HADITH SHERIFF SCIENCE

Ömer Necâfî

Öz

Günümüzde, Hadîs-i şerîfler konusunda yapılan tartışmalarda kullanılan üslûb ve metodlar, Hadîs Metodu adlı çok önemli bir ilim dalının yeterince tanınıp bilinmediğini göstermektedir. Hadis Usûlü İlmi, Rasûlullah'dan (a.s.) rivâyet edilen hadîs-i şerîflerin metinlerini ve senedlerini detaylı bir şekilde inceleyerek onları gruplandırır. Sağlamını zayıfından ayırır. İslâm'ın, Kur'ân-ı Kerîmden sonra ikinci ana kaynağı olan hadîs-i şerîflerin analizini yapar. Bu ilmin kural ve kriterlerinden geçen hadîs-i şerîfler üzerinde tartışma imkânını ortadan kaldırır. Asırları içine alan rivâyetleri doğrulamak için geliştirilen hadîs usûlü ilminin dünyada başka bir benzeri yoktur denilebilir. Günümüzde belkide kasıtlı olarak çıkartılan tartışmaların ilmî bir hüviyet arzetmesi için, Hadîs Metodu İlminin bütün detayları ile bilinmesi gerekir. Aksi halde, Fizik ilmine âit formüllerin nasıl çıkarıldığını bilmeyenlerin, formüllerin yanlış olduğunu ileri sürmesi gibi, ilim ve metoddan uzak tartışmaların oluşturduğu fikir bulanıklıkları toplumun inançlarını alt üst edecek seviyelere ulaşacaktır. Bu çalışmamızda, kısa ve özlü bilgiler içeren usûl-i hadîs ilmine âit, *Kavâdu'l-Esâsiyye fî İlmi Mustalah-i'l-Hadîs* adlı eserin tercümesi yapılarak, şemâlarla görsel hâle getirilmiş, hadîs-i şerîf ilmine âit temel bilgilerin kolayca öğrenilmesini sağlayacak bir metin oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlim, Usûl, Hâdîs.

Abstract

Today, the style and methods used in the discussions on the Hadiths show that a very important branch of science called the Hadith Method is not sufficiently recognized. The Hadith Methodology examines the texts and bases of the hadiths narrated from the Prophet (p.b.u.h.) and groups them in detail. It separates its strength from its weakness and makes the analysis of the Hadith, the second main source of Islam, after the Qur'an. It eliminates the possibility of discussion on hadiths passing through the rules and criteria of hadith science. It can be said that the hadith methodology science which was developed to validate the narratives encompassing centuries is unique in the world. In order for today's hadith discussions to be scientific, Hadith Methodology must be known in all its details. Otherwise, as

those who do not know how to formulate the formulas of the science of physics claim that the formulas are wrong, the blurring of ideas created by discussions far from science and method will reach levels that upset the beliefs of society. In this study, the translation of the work named *Kavâdu'l-Esâsiyye fî İlm-i Mustalah-i'l-Hadîs*, which belongs to the science of hadith, which contains short and concise information, has been translated into visual form with schemas and a text which will provide easy learning of the basic knowledge of hadith has been tried to be created.

Keywords: Science, Method, Hadith.

1. GİRİŞ

Bu çalışmada, Muhammed el Maliki El Haseni'nin *Kavâdu'l-Esâsiyye fî İlm-i Mustaha-i'l-Hadîs* adlı eserinin tercümesinden faydalanılarak, Hadis Usûlü İlminin ana prensipleri izah edilmiştir. Bu eseri, el-Âlim el-Fâzıl el-Hâc Şevki Aslan Çaykaravî (Rahimehullah) bize okutmuş ve Türkçe Tercümesini hazırlama şevkini bizde uyandırmıştı. Eseri, Hocamızın notlarından da faydalanıp tercüme ederek Hadis Usûlü İlmi konusunda efrâdını câmî ağyârına mâni bir metin hazırlamanın faydalı olacağını düşündük. Ayrıca makalemizin el-Beykûnî'nin manzûm Usûl-i Hadîs metnini tercüme ederek ekledik. Eserde, sahîh, hasen ve zayıf hadîslerin tarifleri yapılmış, hadîslerin farklı yönlerden incelenmesi ile ortaya çıkan terminolojik kavramlar kısa ve öz olarak izah edilmiş, bu kavramların daha iyi anlaşılmasını sağlayacak şekillerin ilâvesi ile konular görsel hâle getirilmiştir.

2. HADİS-İ ŞERİF METODU

2.1. Hadîs-i Şerîf İlminin Fazîleti

Hadis ilmi ve muhaddislerin fazileti hakkında pek çok hadis-i şerif varid olmuştur.

Bunların en meşhurlarını zikrederim.

“İbni Mes’ud (ra.) ‘dan ; “ Resulullah (sav), kıyamet gününde, insanların bana en yakını bana salat-u selamı çoğaltanınızdır, buyurdular” Bu hadisi Tirmizi rivayet etti ve bu hadis hasen’dir dedi.

İbn-i Abbas (ra)’dan ; “Resulullah (sav) , “Ya Rabbi ! Hulefama merhamet et !” buyurdular. Biz dedik ki; Ya Resulullah ! Hulefanız kimlerdir?

Resulullah (sav) ,“hadislerimi rivayet edenler ve onları insanlara öğretenlerdir.” buyurdular.

Bu hadisi Taberani “Evsat”ta rivayet etmiştir.

2.2. Hadîs-i Şerîf İlmi

Rivayet olarak hadis ilmi

Dirayet olarak hadis ilmi

1-Rivayet olarak hadis ilmi:

Bu ilim Resulullah (sav)’e izafe edilen rivayet ve nakilleri kapsar. Bu rivayet ve nakiller, Resulullah (sav)’in söylediği sözleri, yaptığı işleri, takrirlerini veya sıfatlarını yani bi’setten önceki ve sonraki siyretini içermektedir. Resulullah (sav) önünde bir iş yapıp da Resulullah (sav) sukut buyururlarsa buna “Takrir” diyoruz. Sahabe-i Kirama ve Tabiine izafe edilen nakiller de Hadis Rivayeti ilminin kapsamındadır.

2-Dirayet olarak hadis ilmi:

Bu ilme, Hadis Usulü ilmi veya Hadis Rivayeti Usulü İlmi veya Hadis Istılahları İlmi veya Eser Sahiplerinin Istılahları İlmi de denir.

Hadis Istılahları İlminin meşhur olan tarifi şudur: O öyle bir ilimdir ki; onun kanunlarıyla hadis metninin ve hadis senedinin halleri bilinir.

2.3. Târifler

Sened : Hadisin lafzına ulaşınca kadar hocadan hocaya ittisal eden yoldur.

Metin : Senedin nihayet bulunduğu kelimadır.

İsnad : Metne ulaşan yolun haberleridir. Bazen isnada sened, bazen da senede isnad denir. Bunlar eş anlamlı kelimelerdir.

Mesala Buhari'in şu sözü gibi:

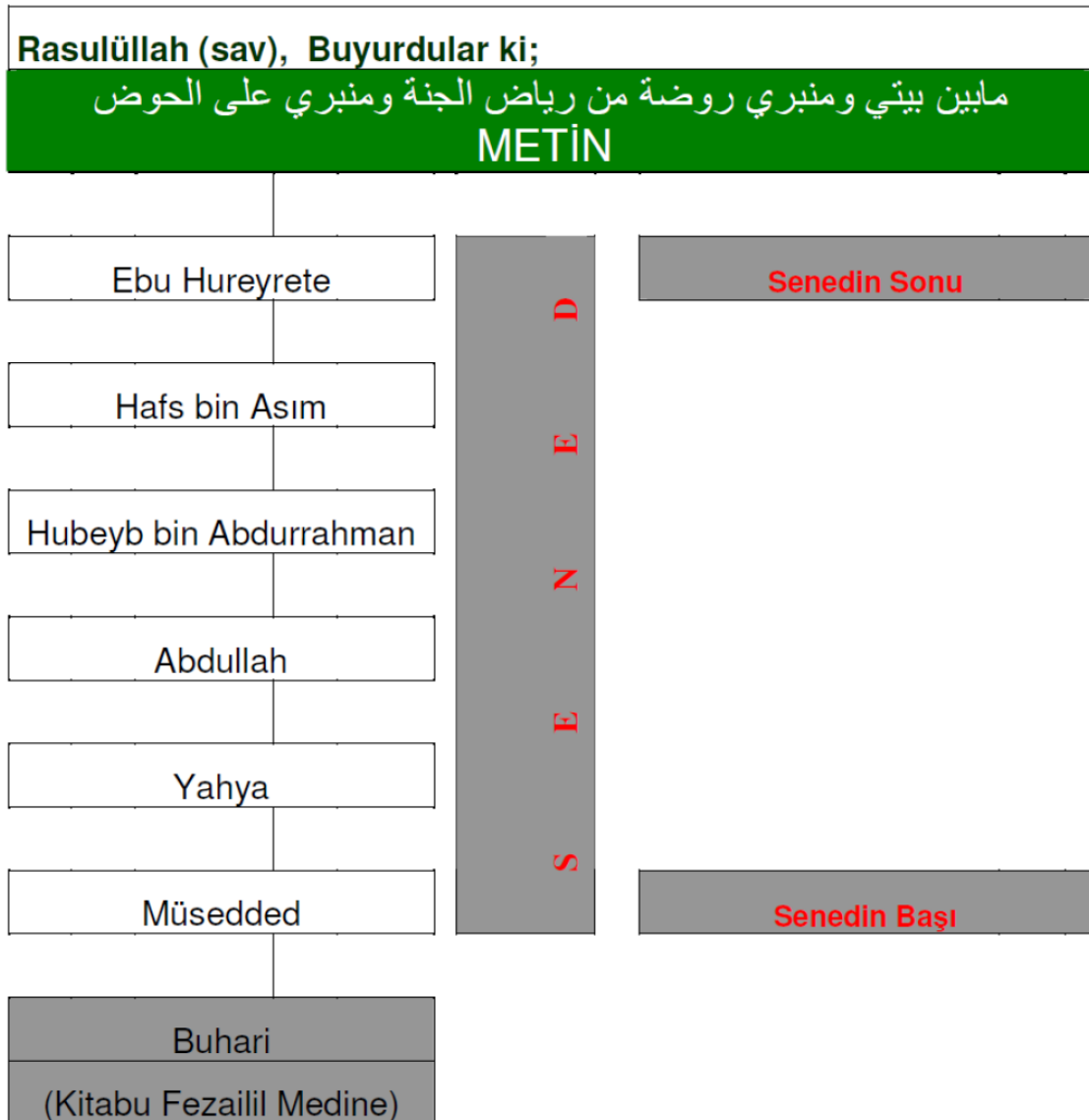
“Bize, Müsedded , Yahya’dan, O da, Abdullah’tan; O da, Hubeyb bin Abdurrahman’dan, O da , Hafs bin Asım’dan, O da, Ebu Hureyre’den (ra), O da , Resulullah (sav) den haber verdi.”

Resulullah (sav) Efendimiz buyurdular ki: “evim ile minberim arası cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim havzın üzerindedir.”

Bu hadisi, Buhari , Medine’nin Faziletleri kitabında rivayet etmiştir.

Müsedded ve Ondan sonra , Ebu Hureyre’ ye (ra) kadar gelen ravilere, **sened** adı verilir. Rasulullah (sav) in “ **Evim ile minberim arası...**” diye başlayan sözüne **metin** adı verilir.

Şekil 1: Sened Ve Metin

2.4. Senedin Ve Metnin Halleri

Bundan maksat metne arız olan ref ,vakf, şuzuz ve sıhhat gibi haller ve senede arız olan ittisal, inkita, uluvv ve nuzül gibi hallerdir. Bunları, daha sonra açıklayacağız.

Hadis; Lugat anlamı olarak, *kadim* kelimesinin zıddıdır. İstilahda Rasulüllah (sav) e izafe edilen söz, fiil, veya takrir için kullanılır.

Sünnet; Lugatda *yol* demektir. İstilahda Rasulüllah (sav) e izafe edilen söz, fiil, veya takrir için kullanılır.

Buna göre Sünnet ile Hadis kelimeleri , eş anlamlı kelimelerdir.

Haber; Lugatta, *İnşa* kelimesinin zıddıdır. İstilahda, Hadis ile eş anlamlı olduğu söylenmiştir.

Haberin Rasulüllah (sav) in gayrisından geldiği, Hadisin ise Resulüllah (sav) dan geldiği söylenmiştir.

Bu sebepten Hadis ile uğraşanlara, **muhammadis** adı verilir. Tarih ve benzeri ilimlerle uğraşanlara da , **İhbariyyun** denir. Denildi ki, Hadis, Haber den daha özeldir. Bütün hadisler, haberdir. Ancak bütün haberler, hadis değildir.

Eser ; Lugat da, bir yapı ve benzerlerinden arda kalan şeylere denir.

İstilahda ;

Hadis kelimesi ile eş anlamlı olduğu söylenmiştir. Nevevi, Muhaddisler merfu ve mevkuf hadisleri eser olarak isimlendirmiştir, demektedir.

Eser; Sahabeden gelen hadislere denilmiştir. Yani mevkuf hadislere eser ıtlak edilmiştir. Belki de şu sebepten ki, eser bir şeyin bakiyyesi demektir. Haber ise kendisi ile ihbar edilen şeydir. Vakta ki , Sahabenin sözü Mustafa (sav) in sözünden bakiyyedir. Haberlerin aslı , başka değil ancak Resulüllah (sav) dendir.

Sahabenin sözüne eser ismi verilmesi, Mustafa' nın (sav) sözüne de haber denilmesi münasip olur.

Bütün bunlardan anlaşılan şudur ki;

Sünnet, Hadis, Haber, Eser kelimelerinin hepsi , eş anlamlıdır. Tek bir manaya dalalet ederler. O mana da, Rasulüllah (sav) e , söz, fiil, takrir veya sıfattan izafe edilen şeylerdir.

Sahabeye ve Tabiine izafe edilen şeyler de bu kapsama girer.

Rasulüllah (sav) den, Sahabeden(ra) ve Tabiinden gelen rivayetlerin karineleri bu ıstılahların mefhumunu belirler.

2.4. Kudsî Hadîs

Kudse nisbet edilerek kudsi hadis denilir.

Kuds; taharet ve tenzih demektir. Bu hadislere, ilaha nisbet edilerek İlâhi Hadis, Rabbe nisbet edilerek , Rabbani Hadis de denir.

İstilah anlamı olarak; Rasulüllah (sav) in Kur'an haricinde Rabbine isnad ettikleridir.

Misal; “Resulüllah (sav) şöyle buyurdu; Allah ü Teala buyuruyor ki ey kullarım! Ben nefsimi zulmü haram kıldım, sizin üzerinizde haram kıldım, birbirinize zulmetmeyiniz.”

Veya sahabenin şu sözü gibi; “Resulüllah (sav), Rabbinden rivayet ederek buyurdular ki...”

Kudsi hadise hadis denilir. Çünkü o Rasulüllah'ın (sav) sözlerindendir. Ve Rabbinden hikaye ettikleridir. Kudsi hadise kudsi denir. Çünkü o , Rabbe isnad edilmiştir. Şu cihetten ki , bu hadis de mütekellim olan Rabbimizdir. Bu hadisin menşei de Rabbimizdir.

Rabbimiz kendisine layık olmayan her şeyden münezzehtir.

KUDSİ HADİS İLE KUR'AN-I KERİM ARASINDAKİ FARK

Kur'an-ı Kerim öyle meziyetler ve hassalarla (özelliklerle) infirad etmiştir ki bu özellikler kudsi hadislerde yoktur. İşte bu özellikler, Kur'an-ı Kerim ile Kudsi Hadis arasındaki farkı belirler.

Kur'an-ı Kerim ebedi bir mucizedir. Zamanların geçmesiyle tağyir ve tebdilden muhafaza olunmuştur, bütün kelimelerinde, harflerinde ve üslubunda, lafzı mütevatirdir.

Kur'an-ı Kerim'in manasıyla rivayeti haramdır.

Kur'an-ı Kerim'e abdestsiz dokunmak haramdır. Cünüp ve benzeri hallerde okunması haramdır.

Kur'an-ı Kerim, namazlarda okunur.

O, Kur'an diye isimlendirilmiştir.

O'nun kıraati ile kulluk yapılır. Her bir harfine on sevap vardır.

Kur'an-ı Kerim'den bir cümleye *ayet* adı verilir. Bir miktar ayete de *sure* adı verilir.

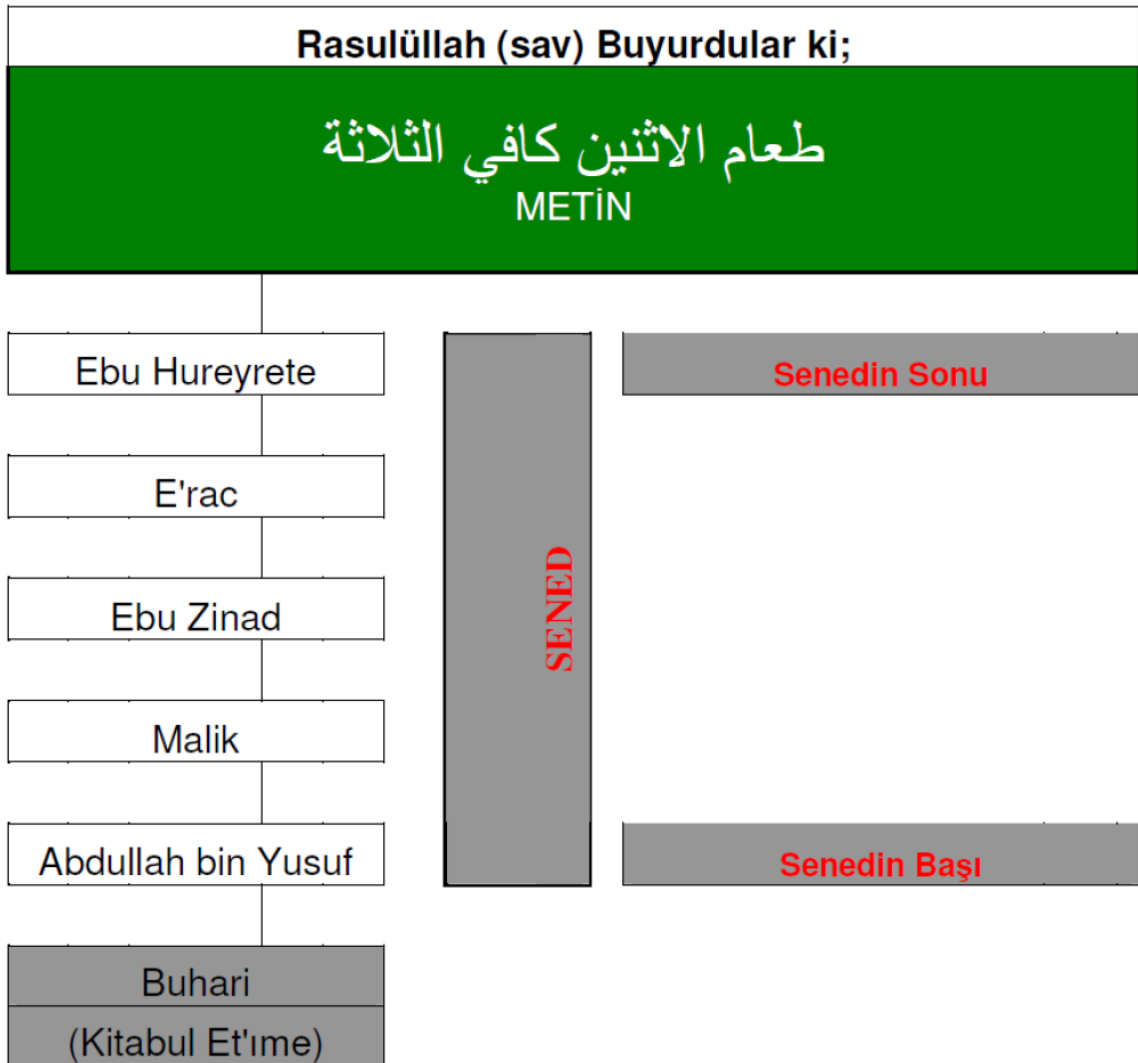
Kur'an-ı Kerim'in lafzı ve manası Allah katındandır. O ittifakla açık bir vahiydir.

Kudsi Hadis ise bunun hilafınadır. Kudsi hadisde bu özellikler yoktur.

2.5. Hadîs İlminin Bölümleri

Ulemanın çoğu nebevi hadisleri ikiye ayırmışlardır. 1-Makbul 2-Merdud
Makbulun Manası; onu yüklenenler ve taşıyanlarda kabul sıfatı cem olmuştur. Bu sebepten onların naklettiği hadis ulema indinde makbul olmuştur.
Merdudun manası; onu taşıyan ve nakleden kişi de kabul sıfatı tamamlanmamıştır . Bu sebepten onun naklettiği hadisler reddedilmiştir.
 İstilah alimleri indinde sahih hadislere *makbul* ismi verilir. Zayıf hadislere de *merdud* denir. Vakta ki bir ravide kabul sıfatı tam ve kamil oldu. Veya biraz noksan oldu , bu durum makbul hadislerin iki derece üzerinde bulunmasını gerektirir. 1-Yüksek derece 2-Ondan daha düşük derece
 Yüksek sıfatlara sahip olanlara sahih, ondan daha azına sahip olanlara Hasen denir. Bundan, hadislerin, Sahih hadis , Hasen hadis, Zayıf hadis olarak üç bölüme ayrıldığı sonucuna varırız. .

Şekil 2: Makbul Hadîse Bir Örnek

2.6. Sahih Hadis

Sahih; Lugatta, *merizin* zıddıdır.

İstilah da; kendisinde kabul sıfatlarının en yükseği bulunan hadislerle denir.

Sahih Hadisin Hükümü; Sahih Hadis, Akaidde, Ahkamda ve bunların gayrısında delil olarak kullanılır ve onunla amel etmek vacib olur.

Kabul sıfatları beştir.

1. Senedin ittisali; bunun manası ravilerden her bir ravinin kendisinden bir üstteki raviden hakikaten işitmiş olmasıdır. Kendisinden bir üstteki ravinin de daha üstteki raviden hakikaten işitmiş olması ve senedin sonuna kadar böyle devam etmesidir.

Örnek; Buharinin şu sözü buna örnektir. “Abdullah bin Yusuf , bize söyledi, ona da Malik haber verdi, Malik , Ebu Zinad’dan, O da, E’rac’ dan, O da Ebu Hureyre’dan (ra) , O da , Rasulûllah (sav) den rivayet etti.” Ve dedi ki; “**Resulûllah (sav) “iki kişinin yiyeceği üç kişiye kafidir” buyurdular.”**

Bu hadisi , Buhari , Kitabul Et’îme’de rivayet etti.

Bu sened, muttasıldır. Bunun anlamı, Buhari, bu hadisi, Abdullah’tan işitti. Abdullah, Malik’ten işitti, Malik , Ebu Zinad’dan işitti. Ebu Zinad, E’rac’dan işitti. O da, Ebu Hureyre’dan (ra) işitti. Ebu Hureyre de (ra) , Rasulûllah (sav) den işitti. Bu durum ravi ile kendisinin bir üstündeki ravinin aynı zamanda yaşamış olmasını gerektirir , ta ki ondan işitmiş olması mümkün olsun ve ona ittisal etsin.

2. Ravinin adaleti; Seneddeki Ravilerden her birinin adl sıfatına sahip olmasıdır.

Adl, fısktan küçük düşürücü vasıflardan salim olan akıllı Müslüman kişiye denir.

Kafir, fasık, mecnun, hali bilinmeyenler, adl değildirler. Bir kadın, fısktan ve hasis sıfatlardan salim, akıllı ve Müslümansa onun da rivayeti makbuldür.

Ravinin adaleti için şöyle söyleyebiliriz. Adalet , Onun sulukunun nezafeti ve siretinin taharetidir ki , bu , ravinin ahlaki yönünü kapsar.

3. Tamamüzzabt; Ravinin işittiği hadisi zihninde sabitleştirmesi ve istediği zaman onu sunması hususunda yüksek bir mertebede bulunmasıdır. Çok hata yapan gafil kişi ile hafifüzzabt olan kişi bunun aksinedir.

4. Huluvvuhu min şuzüz; Sika bir Ravinin , kendisinden daha Sika olan Ravilere muhalefet etmemesidir.

5. Huluvvuhu min illet; Hadis de, illetin bulunmamasıdır.

İllet; öyle bir gizli sıfattır ki hadisin kabulüne mani olur. Her ne kadar hadis dış görünüşte sağlam görünse de hadisin kabulüne mani olur. Mevsul hadisin irsal edilmesi, mürsel hadisin ittisali, metine ve senede ekleme yapılması, merfu hadisin vakf edilmesi veya mevkuf hadisin ref edilmesi gibi hususlar, illet kapsamındadır.

2.7. Hasen Hadîs

HASEN HADİS;

Hasen; lugatta nefsin hoşuna giden şey anlamındadır. İstilahda , zabt sıfatı , sahih hadisten daha düşük olan adl ravilerin naklettikleri , şaz ve illetten ari olan hadislerle denir.Hasen hadisin beş şartı vardır.

1-İttisali sened

2-Adaletürravi

3-Zabturravi; bundan murad , hasen hadisin ravisinin zabt sıfatının sahih hadisin ravisinin zabtından daha düşük bir derecede olması yani hafıfuzzabt olamasıdır.

4-Huluvvuhu min şüzuz

5-Huluvvuhu min illet

Bunlardan bilindi ki ; hasenin şartları , üçüncü şart müstesna, sahihin şartları ile aynıdır. Üçüncü şart da zabt kuvvetidir. Sahih hadiste zabt sıfatının en yüksek derecede olması şart koşulur. Amma hasende bu yüksek derece şart koşulmaz, zabtın hafif olması yeterli görülür..

Misali; Muhammed bin Amr ibni alkame ‘nin , Ebu Seleme’den onun da, Ebu Hureyre’den (ra) naklettiği hadistir.

Muhammed bin Amr ibni Alkame , sıdk ile meşhurdur. Ama hıfz sıfatı onda en yüksek derecede değildir.

Hükmü:

Onunla İhticacda ve amelde, Sahih gibidir. Her ne kadar kuvvet yönünden sahihden düşük olsa da böyledir. Bu sebepten bir sahih hadisle bir hasen hadis çeliştiği zaman , sahih hadis öne geçer, tercih edilir. Çünkü sahih hadis, rutbe olarak hasenden yüksektir. Sebep şu ki , hasenin ricali yani ravileri, sahih hadisin ricalinden yani ravilerinden, zabt ve hıfz yönünden daha noksan olmuşlardır. Amma sahihi hadisin ricali, hıfz ve zabtın zirvesinde olan zatlardır.

2.8. Zayıf Hadîs

Zayıf ; lugatta, kuvvet kelimesinin zıddıdır.

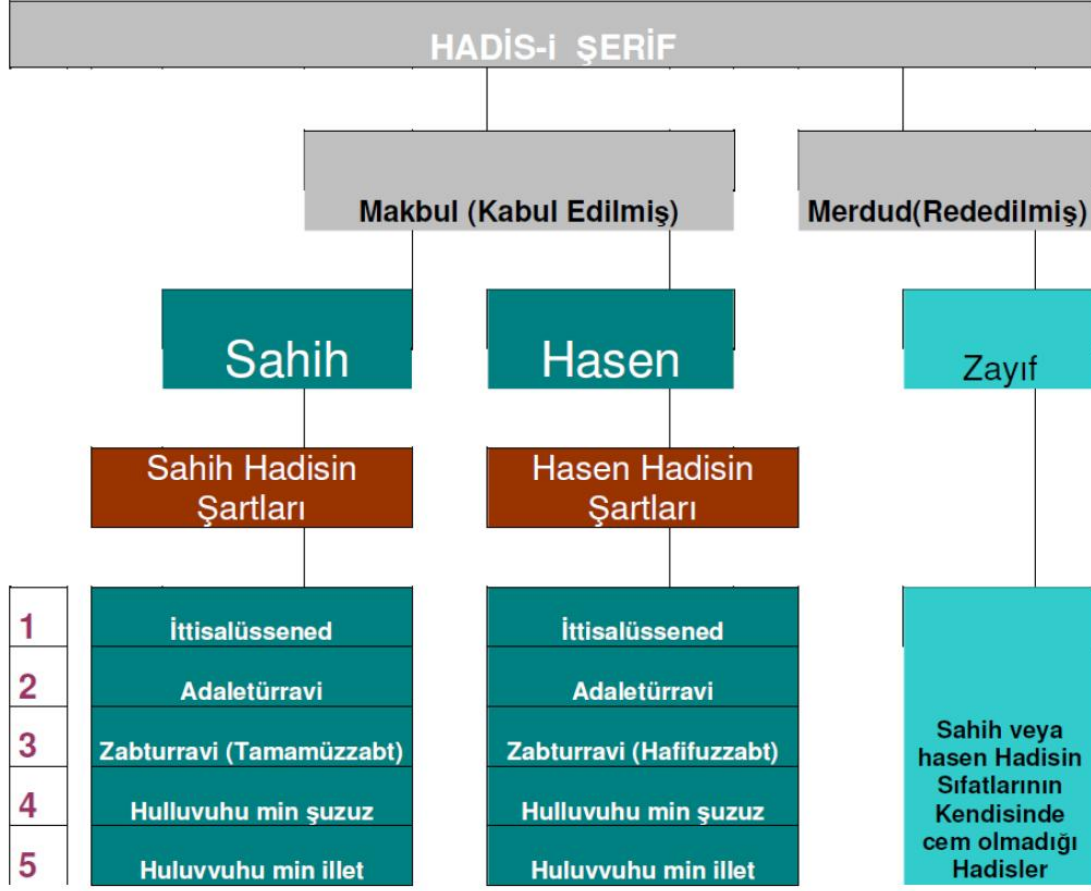
İstilahda, sahih veya hasen hadisin sıfatlarının kendisinde cem olmadığı hadis anlamında kullanılır. Zayıf hadise merdud hadis de denir.

Misali; “Nebi (as) Asbest aldı ve çorablarını mesh etti” Bu zayıf bir hadistir. Çünkü Ebul Kays el Evdi’den rivayet edilmiştir., Bu zat ise zayıf bir ravidir.

Kısımları: Ulema , zayıf hadisin taksiminde ihtilaf ettiler, kimisi, 81, kimisi , 49 kimisi , 42 bölümdür dediler, Ancak bunların hepsine isim vermediler. Sadece 20 ye yakın bir bölümünü isimlendirdiler.

Hükmü; Zayıf hadis ile akaidde , ahkamda ihticac caiz değildir. Onunla fezailde, terğibde , terhibde ,menkıbe zilkrinde amel edilebilir, ancak onunla emel etmenin de şartları vardır.

Şekil 3: Sahîh, Hasen Ve Zayıf Hadîsler

2.9. Merfû Hadîs

Söz, iş ve takrir olarak Nebi'ye (as) izafe edilen hadislere merfu hadis denir. Bu hadis, Nebi'ye (as) izafe edilmesi sebebiyle derecesi yükseldiği için merfu diye isimlendirilmiştir, senedi muttasıl veya munkatı olsun aynıdır. Sahabe “Resulullah (sav) şöyle buyurdu” veya “şöyle yaptı” dediği zaman bu hadis merfu olur. Ve yine tabiin veya tabiüt tabiin veya onlardan sonra gelenler de “Resullullah (sav) şöyle yaptı” veya “şöyle buyurdu” derse , bu hadis de merfu diye isimlendirilir.

REF'İN NEVİLERİ;

1-Tasrihi ref:

Bir hadisi şerifte “Resullullah (as) buyurdu” veya “Resullullah'tan (as) ... “ gibi ibareler varsa bu hadis açık olarak, sarahaten merfudur.

2-Hükmü ref:

Ravi, bir hadisi şerifte açık olarak “Resullullah (as) buyurdu “ ibaresini belirtmez ise bu hadis hükmen merfu olur bunun pek çok çeşidi vardır. Sahabe, “şu ve şu sünnettendir” derse bu sözde ref hükmü vardır ve bu hadise, hükmen Merfu hadis denir.

Merfu Hadisin hükmü:Merfu hadis bazan sahih, bazan hasen, bazan da zayıf olur.

2.10. Müsned Hadîs

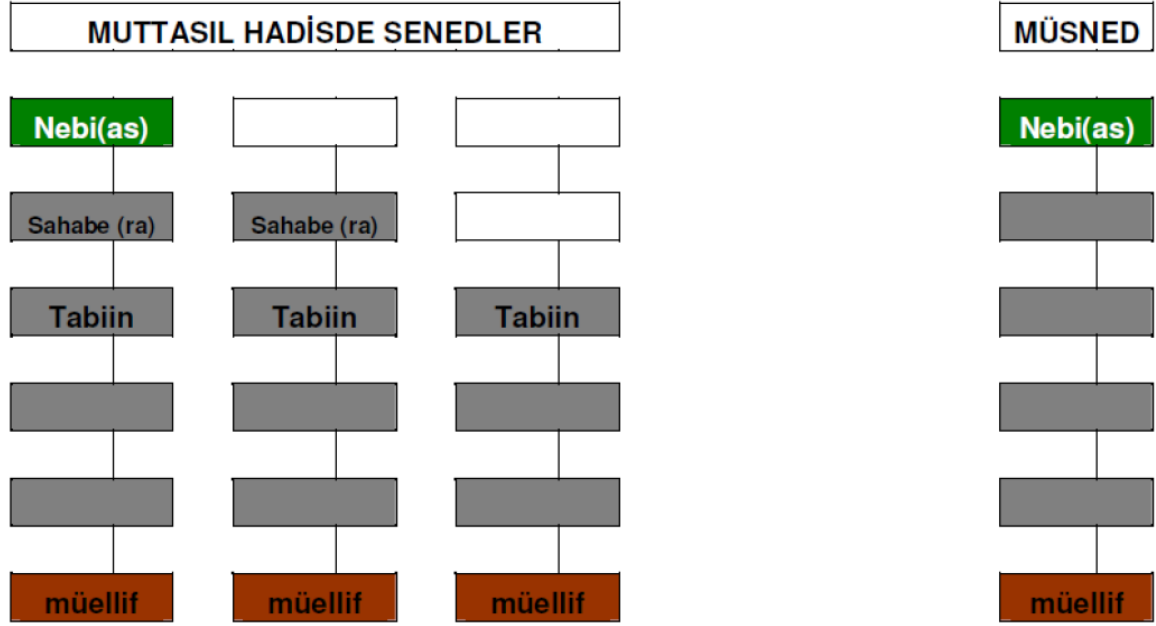
Ravisinden itibaren , Nebi'de (as) son buluncaya kadar isnadı muttasıl olan hadistir.

Hükmü; Ricalinin sıfatına göre sahih, hasen ve zayıf olabilir.

2.11. Muttasıl Hadîs

Ravilerinden her birinin bir üstündeki raviden işitmesi suretiyle senedi ittisal eden hadise denir. Bu işitme, senedin sonuna kadar devam eder. Sened ister Nebi'de (as), isterse sahabede son bulsun, aynıdır, bu şartları taşıyan hadise muttasıl hadis denir. Muttasıl hadis mevsul ve mu'tesil diye de isimlendirilmiştir.

Şekil 4: Müsned Ve Muttasil Hadîs

2.12. Mevkûf Hadîs

Sahabeye izafe edilen hadise denir. Söz veya fiil olması ya da senedinin muttasıl ya da munkatı olması fark etmez.

Sözlü mevkufa misal; “ibn Ömer (ra) şöyle dedi, ibni mes’ud (ra) şöyle dedi”...gibi hadislerdir.

Fiili mevkufa misal; “ibn Ömer, seferde, bineği üzerinde vitir namazının son rekatını kıldı” gibi hadislerdir.

Mevkuf hadisin hükmü de ; müsned hadisin hükmü gibidir.

2.13. Maktû Hadîs

Söz ve fiil olarak tabiine izafe edilen hadise denir. İsnadı muttasıl yada munkatı olsun fark etmez. Bu hadisin maktu olarak isimlendirilmesinin sebebi, Nebi’ye (as) veya sahabeye ulaşamayıp, tabiinde kesilip kalmasıdır.

Hükmü; Maktu hadis hüccet olmaz ancak burada ref’e delalet eden bir karine varsa o zaman hükmen merfu olur. Veya vakfa delalet eden bir karine varsa mevkuf olur. Tabiinin, ” **şu ve şu sünnettendir**” sözü , bu karineye misaldir. Ancak, Tercih edilen görüş, bu karine ile, hadisin merfu hükmünde değil mevkuf hükmünde olmasıdır.

2.14. Munkatî Hadîs

Senedinde, bir ravinin düşürüldüğü hadisdir. Ancak şu şartla ki, düşen ravi sahabe olmamalıdır.

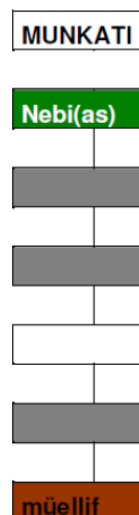
Ravinin senedin tek bir yerinde veya birden fazla yerinde düşmesi fark etmez, lakin her mevzide düşen ravi sayısı birden fazla olmamalıdır.

Senedin farklı yerlerinde birden fazla ravi düşerse, iki yerde munkatı veya üç yerde munkatı veya daha fazla yerde munkatı hadis denir.

Ravinin senedin evvelinden yada ortasından düşmesi de müsavidir.

Hükmü; munkatı hadis, zayıf hadisinin çeşitlerindendir.

Şekil 5: Munkatî Hadîs

2.15. Mu'dal Hadîs

Senedin hangi yerinde olursa olsun iki veya daha çok ravinin düştüğü hadistir. Şu şartla ki, düşen raviler peşpeşe olmalıdır. Sahabe ve tabiinin düşmesi veya Tabiin ile onun Tabisinin düşmesi veya bu ikisinden önce iki ravinin düşmesi...

Amma iki ravinin arasındaki bir ravinin düşmesi ve sonra senedin başka bir yerinde başka bir ravinin düşmesine gelince buna iki mevzide munkatı hadis denir ki, bunun izahı munkatı bahsinde geçmiştir.

Misal; İmam Malik, Muvatta'da şu hadisi rivayet etti.

"Bana, Ebu Hureyre'den (ra) ulaştı ki, Resulullah (as), taam ve kisve kölenin hakkıdır, buyurdular." İmam Malik, Muvatta dışında bu hadisi muttasıl olarak, Muhammed b. Aclan'dan, O da, Babasından, O da, Ebu Hureyre'den (ra) rivayet etti. Bu durumda, Muvattadaki senedde iki ravinin düşürülmüş olduğu aşikar oldu.

Hükmü; Mu'dal hadis, zayıf hadisin bir çeşididir

2.16. Mürsel Hadîs

Tabiinin, Nebi'ye (as) ref ettiği hadise denir. Tabiin birisi, "Resulullah (sav) buyurdu" derse, bu hadis mürsel olur.

Mürsel hadisin hükmü; Ekseri muhaddislerinde, mürsel, zayıf hadistir. İmam Şafi böyle düşünenlerdendir. Amma İmam Malik'e gelince, o ahkam ve gayrısında mürsel hadis ile ihticac etti. Bu ihticac, İmam Malik'ten ve İmam Ahmed b Hanbel'den meşhurdur. Bu konuda ulema arasında ihtilaf vardır. Ancak bu konuyu geniş olarak burada izah etmek mümkün değildir.

Misal; İmam Malik, Muvatta'da, Zeyd b. Eslem'den, O da, Ata b. Yesar'dan, Resulullah'ın (sav) "ateşin şiddeti, cehennemden feyhindendir" buyurduğunu rivayet etti. Ata b. Yesar, tabiindendir, bu hadisi, Resulullah'a (sav) ref etmiştir.

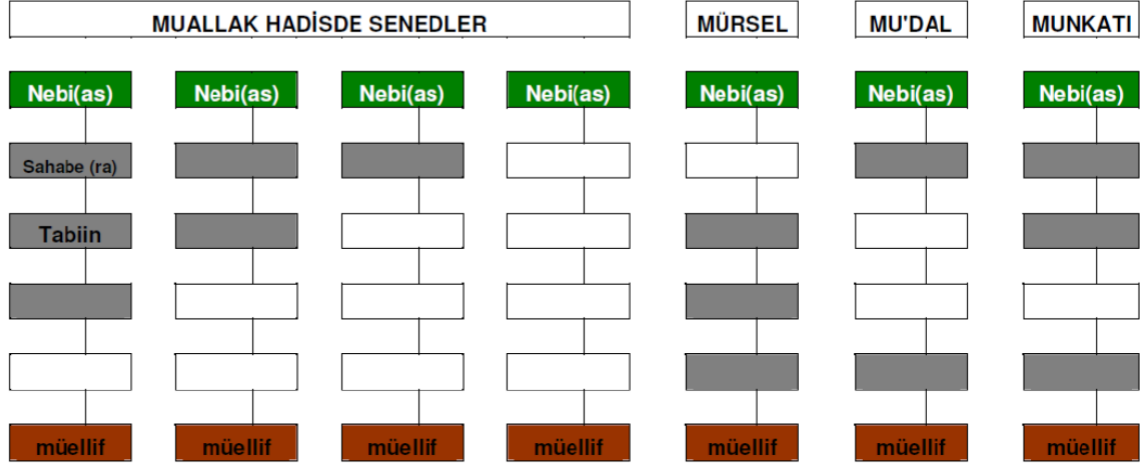
2.17. Muallak Hadîs

Senedinin evvelinde, ravi ıskatı yapılan hadistir. Hazfedilen ravinin tek bir kişi olması veya birden fazla olması ya da birden fazla olanın peş peşe olup olmaması fark etmez. İsterse senedin sonuna kadar bütün raviler hazf edilmiş olsun.

Misal; Ravinin "Resulullah (sav) şöyle buyurdu" veya "Ebu Hureyre (ra) şöyle söyledi" veya "Zuhri şöyle dedi" gibi ibarelerle, hadisleri senedsiz olarak rivayet etmesi muallak hadisin misalidir. Halbuki, o Ravi ile Nebi (as) ya da sahabe ya da tabiin arasında birden fazla ravi vardır.

Hükmü; Zayıftır. Çünkü senedden hazf edilen ravinin hali bilinmemektedir.

Şekil 6: Muallak, Mürsel, Mu'dal, Munkati Hadisler

2.18. Müselsel Hadîs

İsnadının ricalinin herbirinin, tek bir hal veya tek bir sıfat üzere olduğu hadislerdir. Teselsülün çeşitleri vardır.

1-Ravilerin sözlü halleri konusunda teselsül ;

Nebi'nin (as) , Muaz'a (ra) sözü gibi ; “Ya Muaz ! Seni seviyorum, her namazın arkasından, Allahım ! Zikrinde ve şüküründe bana yardım et, De.”

Bu hadisin her bir ravisi, kendinden sonra gelen raviye, “Ey fulan ! Seni seviyorum..., söyle “, der. Buna mahabbet müselseli denir.

2-Ravilerin fiili halleri konusunda teselsül ;

Ebu Hureyre (ra) hadisindeki gibi ;

“Ebul Kasım (as) elimi tuttu ve buyurdu ki, Allahü Teala dünyayı cumartesi günü yarattı.” Bu hadisin ravilerinden her biri kendisinden rivayet eden ravinin elini tutup ona “falanca benim elimi tuttu ve bana ... dedi,” der.

Buna da müşabeke müselseli denir.

3-Hadisi yüklenme vasıfları konusunda teselsül;

a-Sema (işitme); Bütün raviler, “fulandan işittim o da fulandan işitti ” der.

b-Rivayet zamanı: Bayram günlerinde rivayet edilen hadis gibi..

c-Rivayet mekanı: Duanın kabul olunacağına dair, mültezemde rivayet edilen hadis ve benzerleri gibi...

Müselselin Faydası ; Müselsel hadis, zabtı kuvvetli ravileri kapsar.

Hükmü: Müselsel hadis, isnadının teselsülü konusunda, az kere ,zaaftan salim kalabilir. Bu teselsüldeki za'ftan salim kaldığı oranda yani az kere , sahih olur.

2.19. Garîb Hadîs

Garip hadisin ravisi, rivayetinde tek kalmıştır. Ondan gayrısı bu hadisi rivayet etmemiştir. Veya bu ravi, hadis metnindeki bir fazlalıkta veya isnad zincirindeki bir fazlalıkta infirad etmiştir.

Rivayetinde başkalarından infirad ettiği için bu hadislere, garip adı verildi.

Nasıl ki, vatanından infirad etmiş, ayrı kalmış kişilere, garib adı verilir.

Garip hadis iki kısımdır.

Mutlak Ferd= Mutlak garabet;

Ravinin , rivayet ettiği hadislerde, bütün ravilerden infirad etmesidir.

Abdullah ibni Dinarın , Abdullah İbni Ömer'den (ra) rivayet ettiği *Vela* Hadisinde teferrüdü , ferd-i mutlaka misaldir. "*Vela, neseb bağı gibi bağ meydana getirir, satılmaz ve hibe edilmez*"

Bu hadisi , İbni Ömer'den (ra) , Abdullah ibni Dinar'dan başka hiçbir ravi rivayet etmemiştir. İbni Dinar ,rivayetinde tek kalmıştır.

Nisbi Ferd = Nisbi Garabet:

(Nisbi Ferdde bazı kayıtlar mevcuttur.)

1-Siganın infiradı: Burada, “bu hadisi , hiçbir siga rivayet etmedi, sadece şu siga rivayet etti “ kaydı vardır.

2-Ravinin, hocasından rivayetinde infiradı: Burada , “bu hadisi, fulan hocadan hiçbir öğrencisi rivayet etmedi, sadece şu öğrencisi rivayet etti “ kaydı vardır.

3-Bir belde ehlinin infiradı: Burada “bu hadisi sadece fulan şehrin ahalisi rivayet etti “ kaydı vardır.

Hükmü: Garib Hadis , bazan sahih, bazan hasen, bazan da zayıf olur.

2.20. Azîz Hadîs

İsnad tabakalarından herhangi birinde , iki ravisi infirad eden hadislerdir.

İsterse bu iki kişiden rivayet edenler bir topluluk olsun ,değişmez.

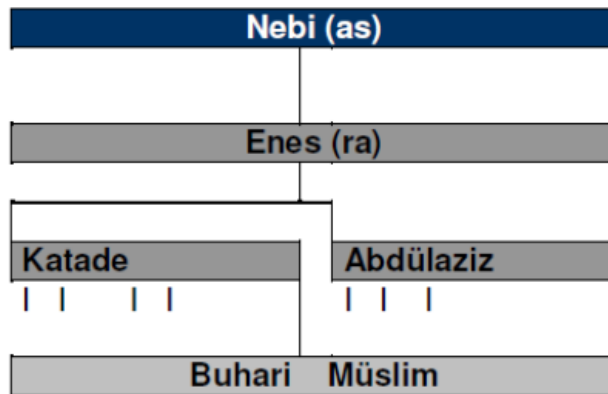
Hükmü: Aziz Hadis , bazan sahih, bazan hasen, bazan da zayıf olur.

Misali; Buhari ve Müslimin şu rivayeti gibi ; Resulullah (as) buyurdular ki;

“Sizden hiçbiriniz, ben kendisine babasından , evladından ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça, tam iman etmiş olmaz, “

Bu hadisi, Enes'ten (ra) , Katade ve Abdülaziz bin Süheyb rivayet etmişlerdir.

Şekil 7: Azîz Hadîs

2.21. Meşhûr Hadîs

Tabakaların herhangi birinde üç kişinin veya daha fazla kişilerin rivayet ettiği hadise denir. Bu üç kişiden rivayet edenler bir topluluk dahi olsa yine meşhur hadis adını alır. “Allahu Teala, ilmi çekip almaz,” hadis-i şerifi bunu misalidir.

Hükmü: Meşhur Hadis , bazan sahih, bazan hasen, bazan da zayıf olur

2.22. Mütevâtir Hadîs

Mütevâtir hadis, bila hasr ,bir topluluğun , bir topluluktan rivayetidir. Şol haysiyetle ki, ravi sayısı öyle bir hadde ulaşmıştır ki, akıl, bu topluluğun yalan üzerinde birleşmelerini , adeten imkansız bulur. Şu şartla ki, o ravilerin intihaları ,görme ve işitme üzerine müstenid olmalıdır.

Mütevâtirin Şartları dörttür;

- 1-Ravi sayısının çokluğu
- 2-Ravilerin , adeten yalan üzerine birleşmelerinin imkansız olması
- 3-Bu çokluğun, senedin başından sonuna kadar devam etmesi
- 4-İntihalarının hisse müstenid olması (hiss=görmek ve işitmek)

Misali; Rasulullah (as) buyurdular ki; “Kim bilerek bana yalan isnad ederse Cehennem'deki yerine hazırlansın” Bu hadis, yüz sahabeden gelmiştir.

Hükmü; Mütevâtir Hadis, Zaruri ilim ifade eder. Bu, Fıkıh Usulünün konusudur. Burada , kısaca anlatılmış oldu.

2.23. Mu‘an‘an Hadîs

“an” lafzi ile rivayet edilen hadistir. Bu hadiste , “haddese”, ehbera”, “semi’tü” gibi ifadeler kullanılmamıştır,

Hükmü: Bazan sahih, bazan hasen, bazan da zayıf olur

2.24. Mübhëm Hadîs

Senedinde veya metninde ismi zikredilmeyen bir racul veya kadın bulunan hadistir.

Misali; “ ...Süfyandan , O da Racülden...”

Hükmü; Eğer ibham, senedde bulunursa ve bilinmiyorsa , o zaman Zayıf gurubuna girer.

Ama , mübhëm olan kişi , metinde geçiyorsa , o zaman zarar vermez.

2.25. Müdelles Hadîs

Dels, kelimesi Alacakaranlığın nur ile karışması anlamındadır. Ravi bu hadise kapalılığın bir vechini karıştırdığı için müdelles hadis denilmiştir..

1-İsnad Tedlisi: Ravi, kendi hocasını senedden düşürüp, muasırı olduğu hocasının hocasına veya daha yukarı yükseldi ve bu hadisi bu ikisinden birine isnad etti. Yalancı olmamak için ittisal gerektirmeyen bir lafız (an lafzı) ile isnad yaptı. Zeyd Amr dan, O da Halid den...gibi Zeyd normalde hocası Amr' dan rivayet eder, O da Halid'den rivayet eder. Zeyd ile Halid muasırdır, hayatta iken ona kavuşmuştur.Eğer Zeyd Amr'ı senedden hazf edip, Halid'den tabirini kullandıysa İsnad tedlisi yapmış olur. Fakat yalancılığı açığa çıkmasın diye "semi'tü" veya "haddeseni" ifadelerini kullanmadı ve 'an' ibaresi ile rivayet etti.bu durumda hakikaten Halid'den işitmiş olması ihtimali de hasıl oldu.Çünkü, Halid ile aynı devirde yaşamıştır.

Hükmü: Müdellis olan kişi , müdelles hadisi işitmeye veya işitmemeye ihtimali olan bir lafız ile mesela 'an' lafzı ile rivayet ederse bu hadis red olunur. Eğer o hadiste "haddeseni , semi'tü, ahberana" gibi ifadeler kullanarak, gerçekten , hadisi işitmiş olduğunu açık bir şekilde ortaya koyarsa ve de ravi de sıkı ise o zaman hadis makbul olur.

Misal: "Resulullah (sav), Safiyye'nin (ranh) düğününde hurma ve kavuttan ziyafet verdi." Bu hadisi, Süfyan, Bekir b.Vail'den . O da Babasından, O da Zühri'den, O da Enes'den (ra.) rivayet etmesi gerekirken, Süfyan'ın iki raviyi düşürüp, hadisi Zühri'den aldığını söylemesi , isnad tedlisine örnektir.

"Resulullah'a (sav), Arap Hristiyanların kestiklerinden soruldu. Resulullah (sav) 'beis yok' buyurdular." Bu hadisi, Malik, Sevr b. Yezid'den, O da, İkrime'den, O da, Abdullah b. Abbas'dan (ra) rivayet etmesi gerekirken, Sevr b. Yezid'in , hadisi kendisinden aldığı İkrime'yi düşürmesi de isnad tedlisine örnek bir hadistir.

2-Şuyuh Tedlisi;

Şuyuh tedlisi, ravinin, hocasını, bilinmeyen bir isimle veya meşhur olmayan bir sıfatla zikretmesidir.

Ravi bu tedlisi, başkası üzerine bu yol güçleşmesi için, veya hocasının zayıf olması sebebiyle, ya da , hocasının yaşça kendisinden küçük olması sebebiyle, ya da , çok hocaya sahip olduğunu belirtmek maksadıyla ya da başka sebeplerle yapar.

Misal: İmam Buhari, Buhari ismi ile tanınır, bilinir. Ancak insanların çoğu İmam Buhari'nin asıl isminin, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. Muğire olduğunu bilmez. Eğer ravi, "bana Ebu Abdullah Muhammed söyledi " derse, işiten onun Buhari olduğunu düşünemez.

2.26. Şâz Ve Mahfûz Hadîs

Bir sıkı ravinin, metinde veya senede, kendinden daha sıkı olan ravilere muhalif olarak, ziyade ve noksan yapıp, hadisi sevk etmesine şâz denir. Bir hadisin şâz olabilmesi için , iki hadisin cem'inin imkansız olması gerekir. Cem olmayınca hadislerden birinin kabulü ,diğerinin reddi lazım gelir. Amma cem imkanı varsa o zaman hadis şâz olmaz.

Şâz hadisin mukabili, mahfuz hadistir.

1-Senedde Şâz;

Misal:

“Resulullah (sav) efendimiz zamanında, daha önce köle olup, efendisi tarafından azad edilen bir adam vefat etti. Varis bırakmadı, ancak, bunu daha önce azad eden efendisi hayatta idi. Resulullah (sav) , mirası, vefat edenin efendisine verdi. “ Tirmizi, Nesei, İbni Mace, bu hadisi, İbni Uyeyne'den, O da Amr b. Dinardan O da, Avsece' den, O da, İbni Abbas'dan (ra) rivayet etti.

İbn Uyeyne, bu hadisi vasl etmekte, İbn Cureyc ve diğerlerine tabi oldu.

Hammad b. Zeyd ise bunlara muhalefet etti ve hadisi Amr b. Dinardan, O da Avsece' den, O da, Resulullah'dan (sav) senedi ile sevk ederek , İbn Abbas 'ı (ra) düşürdü ve hadisi mürsel yaptı.

Hammad, mürsel olarak yaptığı bu rivayette , tek başına kaldı.

İbnu Uyeyne, İbnu Cureyc ve diğerlerinin mevsul olan rivayetine muhalefet etti. Böylece, Hammad'ın rivayeti şâz oldu. İbn uyeyne nin rivayeti mahfuz oldu. Ancak, Hammad da, İbnu Uyeyne de sıkı ravilerdir.

2-Metinde Şâz;

Müslim, Nebiçe el Hezli'den , “Resulullah (sav), teşrik günleri, yeme ve içme günleridir, buyurdular,” hadisini rivayet etti .Bu hadis bütün yollardan (senedlerden) bu şekilde geldi.

Musa b. Uleyy, ibni Rabah'dan, O da, Babasından, O da, Ukbe b. Ammar'dan yaptığı rivayette , hadisin metnine arafat gününü de ilave etti. Bu ziyade ile, Musa, cemaate muhalefet etmiş oldu. Ve Musa'nın rivayet ettiği hadis şâz oldu.

Hükmü:

Şâz hadis zayıftır. Mahfuz hadis bunun hilafıdır. Çünkü mahfuz hadis makbul hadistir.

2.27. Münker Ve Mârûf Hadîs

Münker hadis, zayıf bir ravinin, kendisinden daha evla olan sika bir raviye muhalif olarak rivayet ettiği hadistir. Onun mukabili ma'ruftur.

Ma'ruf Hadis; sikanın zayıf bir raviye muhalif olarak rivayet ettiği hadistir.

Sika tarikiyle gelen hadis, ma'ruf diye isimlendirilir.

Sika dışında bir yolla gelen hadis ise münker diye isimlendirilir.

Misal:

İbn Ebi Hatim, Hubeyb ibnu Habiyy'den, O da, Ebu İshak'tan, O da, İzar b. Haris den, O da, İbnu Abbas' dan (ra) , O da , Resulullah'dan (sav) , rivayet eder ki ;
“Kim namazı ikame eder, zekatı verir, hac ve orucu eda eder ve misafire ikram ederse cennete girer.”

Ebu hatim bu hadis münkerdir dedi.

Çünkü, Ebu İshak tan rivayet eden başka sikalar hadisi mevkuf olarak rivayet ettiler. Bu sikaların rivayeti , ma'ruftur.

Hubeyb, sika değildir. Hadisi ref ederek , sika ravilere muhalefet etmiştir. Muhalif olan kişi, sika bir kişi değilse onun rivayet ettiği hadis münker olur. Sikanın rivayet ettiği hadis ise ma'ruf olur.

Hükmü:

Münker hadis, zayıf ve merduddur. Ancak onun mukabili olan ma'ruf hadis ile ihticac edilir.

2.28. Âlî Ve Nâzil Hadîs

Uluvv ve nüzul , senedin vasıflarındandır. İsnadul ali, ricali az olandır. Nazil ise ricali çok olandır. Ali olan isnad Nebi'ye (as) yakınlığı sebebiyle efdaldır.

Hükmü: Bazen sahih, bazen hasen, bazen de zayıf olur.

2.29. Müdrec Hadîs

Müdrec, iki kısımdır.

1-Müdrecül metin: Bazı ravilerin, hadisin metnine, bazı lafızları ilave etmesidir. Şu şartla ki hadisin metnine ilave yapıldığı beyan edilmemiş olmalı.

Misal: Hz. Aişe (ranh) hadisi: “Nebi (as) bazı geceler hirada ibadet yapıyordu.” Bu hadis de geçen taabbüd kelimesi, hıns kelimesini açıklamak maksadıyla , hadise sonradan ilave edilmiştir.

2-Müdrecül İsnad: bunu çok kısımları vardır.

Hükmü: Bazen sahih, bazen hasen, bazen de zayıf olur.

2.30. Müdebbec Hadîs

Aynı devirde yaşayan, dostun dosttan veya aynı hocanın öğrencilerinin birbirinden rivayeti ettiği hadislerdir.

Misal: Hz. Aişe'nin (ranh), Ebu Hureyre'den (ra) rivayet etmesi veya Ebu Hureyre'nin (ra) , Hz. Aişe'den (ra) rivayet ettiği hadisler müdebbece misaldir..

Hükmü: Bazen sahih, bazen hasen, bazen de zayıf olur.

2.31. Müttetik Ve Müfterik Hadîs

Bazı Kelimelerde Lafzın ve yazılışın aynı mananın farklı olmasıdır. Çünkü ilgili kelimenin isim olduğu mana birden fazladır. Bu, lafızda müstereklik kabilindendir.

Misal:

“Halil b. Ahmed” bu isim farklı altı şahsın da ismidir. Hepsi Halil b. Ahmed diye isimlendirilmiştir.

2.32. Mu’telif Ve Muhtelif Hadîs

Kelimelerin Hat ve Kitabedinin aynı, lafız yönünden farklı olması durumudur.

Misal: Hamiyd-Humeyd gibi

2.33. Maklûb Hadîs

Hadiste , bir şeyin başka bir şey ile değiştirilmesidir. Bu iki nevidir.

A-Senedde Kalb:

1-Ravinin isminin takdim ve tehiri ; Aslı Ka’b bin Mürre olan ravi isminin Mürre bin Ka’b olarak değiştirilmesi buna örnektir.

2-Ravilerinden bir ravi ile meşhur olan bir hadisin, o ravisini, onun dengi olan aynı tabakadan başka bir ravi ile değiştirmek; Salim bin Abdullah bin Ömer ile meşhur olmuş bir hadiste , Salim’in yerine Nafi’yi koymak buna örnektir. Salim ve Nafi’nin ikisi de tabiin tabakasındandır.

B-Metinde Kalb;

Hadisteki bir kelimeyi veya kelimeleri , meşhur olan mevzilerinin dışında bir yere koymak ;

Müslimin, Ebu Hureyre’den (ra) rivayet ettiği , “Allahu Tealanın arşın gölgesinde gölgelendireceği yedi kişi “ hakkındaki hadis buna örnektir.

Bu Hadiste, “ O yedi kişiden birisinin , sol elinin verdiği sağ elinin bilmediği bir dercede, gizlice tasadduk eden kişi olduğu “ belirtilmektedir.

Burada, bir ravi sehven kalb yapmıştır. Burada olması gereken asıl, “sağ elinin verdiği sol eli bilmeyecek kadar...” ibaresidir. Çünkü infak etmek sağ elle yapılır.

Hükmü; Bu hadisin sabit olan aslını nazara almak ve sabit olan aslı ile amel etmek vacibdir.

2.34. Muzdarib Hadîs

Bir raviden , muhtelif vecihlerde rivayet edilen hadistir. Ravi, bir keresinde bir türlü , başka bir zaman , ilk rivayetine muhalif olarak başka türlü rivayet etmiştir.

Bir Hadisin muzdarib olması için muhtelif rivayetlerin sıhhatte eşit olması gerekir ki , bu iki hadis arasında tercih veya cem yapmak mümkün olmasın.

Amma, ravilerinin zabtının daha kuvvetli olması veya hadis aldıkları hocaları ile daha fazla sohbet etmeleri nedeniyle ,rivayetlerin birini tercih imkanı varsa o zaman, tercih edilen rivayetin kabulü kesinleşir.

Ve mercuh olan yani tercih edilmeyen rivayet de şaz ya da münker olarak kalır. Bu durumda ıztırab olmaz.

Misal; Fatıma binti Kays'ın merfu olarak “ **Malda zekattan başka da hak vardır**” rivayeti buna misaldir.

Bu hadisi, Tirmizi ve İbnu Mace , yine Fatıma binti Kays'dan merfu olarak “ **Malda zekattan başka hak yoktur**” ibaresi ile rivayet etmişlerdir.

Hükmü; Muzdarib hadis, Ravilerinin zabtının zayıflığına işaret ettiği için zayıf hadistir.

2.35. Mualllel Hadîs

Buna Ma'lul Hadis de denir.

Mualllel Hadis, Hafız ve Besir olan bir muhaddisin hadisin sıhhatine engel olan bir illeti tesbit ettiği hadislere denir. Mualllel Hadis, dış görünüşü ile sahih görünür ancak gizli bir illete sahiptir.

Mevsul hadisin, irsali, Mürsel hadisin ittisali, veya senedde ve metinde ilave yapmak, merfu hadisi mevkuf, mevkuf hadisi merfu olarak rivayet etmek birer illettir. Bu illetler, ancak, araştırma, senedleri bir araya getirme ,ve üzerlerinde inceleme yapmakla belirlenebilir.

Hükmü; Mualllel hadis, zayıf hadisin nevilerindendir.

2.36. Metrûk Hadîs

Metrûk hadis, zayıflığında muhaddislerin ittifak ettiği bir ravinin rivayet ettiği hadistir.

Bu tariftten, metrûk hadisın ravisinin iki halde olduğu gör÷lmektedir.

1-

a-Ravinin , yalancılıkla töhmet edilmesi konusunda muhaddislerin ittifakı vardır.

b-Ravinin , hadis rivayeti dışında , (günlük hayatında) yalancı olduğu bilinmektedir. Bu ravinin, hadis rivayetinde de yalancılık yapıp yapmayacağı hususunda emin olunamaz.

c-Ravi , fık veya gaflet veya kesretül vehm ile töhmet edilmiştir.

2-

Bu ravi, bir hadisın rivayetinde başkalarından infirad etmiştir, yani kendisinden başka , o hadisi rivayet eden olmamıştır.

Misal: Amr bin Şemr'in , Cabir'den (ra) rivayeti buna örnektir. Amr, hadisi metrûk olan bir kişidir.

Hükmü: Za'fının şiddetinden dolayı ,Metrûk hadise itibar edilmez. Onunla ihticac ve istişhad edilmez .

2.37. Mevdu Hadîs

İnsanlardan birinin, ihtilak ve iftira edip , Resulullah'a (as) veya sahabeye veya tabiine nisbet ettiği sözlere mevdu denir.

Bu sözleri vaz' eden, dininin yokluğu, tuttuğu yolu kuvvetlendirmek istemesi, cehlinin galebesi, hukka yakınlık ve onları medh etmek gibi sebeplerle bunu yapmıştır.

Hükmü; O, batıldır. Ondan sakındırmak veya ehl-i ilm ve ma'rifete bunu öğretmek maksadı dışında, onun rivayeti haramdır..

3. SAHABE-İ KİRAM

3.1. Sahabe-i Kiramda Adl Sıfatı

Sahabe: Nebi''ye (as) mülaki olup ona inanan ve bu hal üzere vefat eden zat-ı şeriflerdir. Onların adl sıfatları, Kur'an, sünnet ve icma ile sabittir.

Kur'an- Kerimde Sahabe:

“Sizi bütün insanlara adalet timsali, hak şahidleri olasınız, peygamber de size şahid olsun diye, doğru yola çıkarıp ortada yürüten bir ümmet yaptık .”

(Bakara -143)

“Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmet olmak üzere var edildiniz”

(Ali İmran – 110)

“Muhammed (as) , Allah'ın (cc) peygamberidir, Onun beraberindekiler ise kafirlere karşı çok çetin, kendi aralarında ise gayet merhametlidirler.”

(Fetih – 29)

1-Buhari Müslimin Abdullah ibni Mes'ud'dan (ra) rivayet ettikleri hadiste; Rasülullah (sas) buyurdular ki:

“Devirlerin hayırlısı benim devrimdir. Yani, benim içerisinde yaşayıp bulunduğum zamandır. Ondan sonra, benim zamanıma yakın olan devirlerdir”

2-Tirmizi ve İbni Hıbban Sahihlerinde , Abdullah bin Muğfelden rivayet ettiler; Rasulüllah (sas) buyurdular ki;

“Ashabım hakkında Allahtan korkunuz. Benden sonra onlara hedef almayınız. Kim onları severse bana olan sevgisi ile onları sevmiştir. Kim ki onlara buğzederse bana olan buğzu ile onlara buğzetmiştir. Kim onlara eza ederse, bana eza etmiş olur. Kim ki bana eza ederse Allah'a eza etmiş olur. Kim Allah'a eza ederse onu yakalayıp (cehenneme atması) yakındır.”

3-Buhari ve Müslim Ebu Said el Hudri'den (ra) rivayet ettiği Hadis ; Rasülullah (sas) buyurdular ki:

«Ashabıma kötü söz söylemeyin ! Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, biriniz Uhud (dağı) kadar altın infâk etse, onların bir ölçğine veya onun yarısına erişemez.»

4-Ahmed, Tirmizi ve gayrılarının , Behz bin hakim' den , O da babasından ,O da dedesinden rivayet ettikleri hadiste ;

Rasulüllah (sas) buyurdular ki;

“Siz yetmiş ümmetten daha vefalı, onlardan daha hayırlı ve Allah indinde onlardan daha sevimlisiniz.”

5- Bezzar'ın , Cabir'den rivayet ettiği hadiste;

Rasulüllah (sas) buyurdular ki;

“Allahu Teala, ashabımı , Nebiler ve Mürseller hariç bütün sekaleye üstün kıldı”.

Bu hadisin senedinin ricali siga ravilerdir.

3.2. En Çok Hadîs Rivâyet Eden Sahâbeler (Muksirûn)

Ebu Hureyre (ra)

Abdullah ibni Ömer (ra)

Enes Bin Malik (ra)

Esseyide Aişe (ranh)

Abdullah bin Abbas (ra)

Cabir Bin Abdullah (ra)

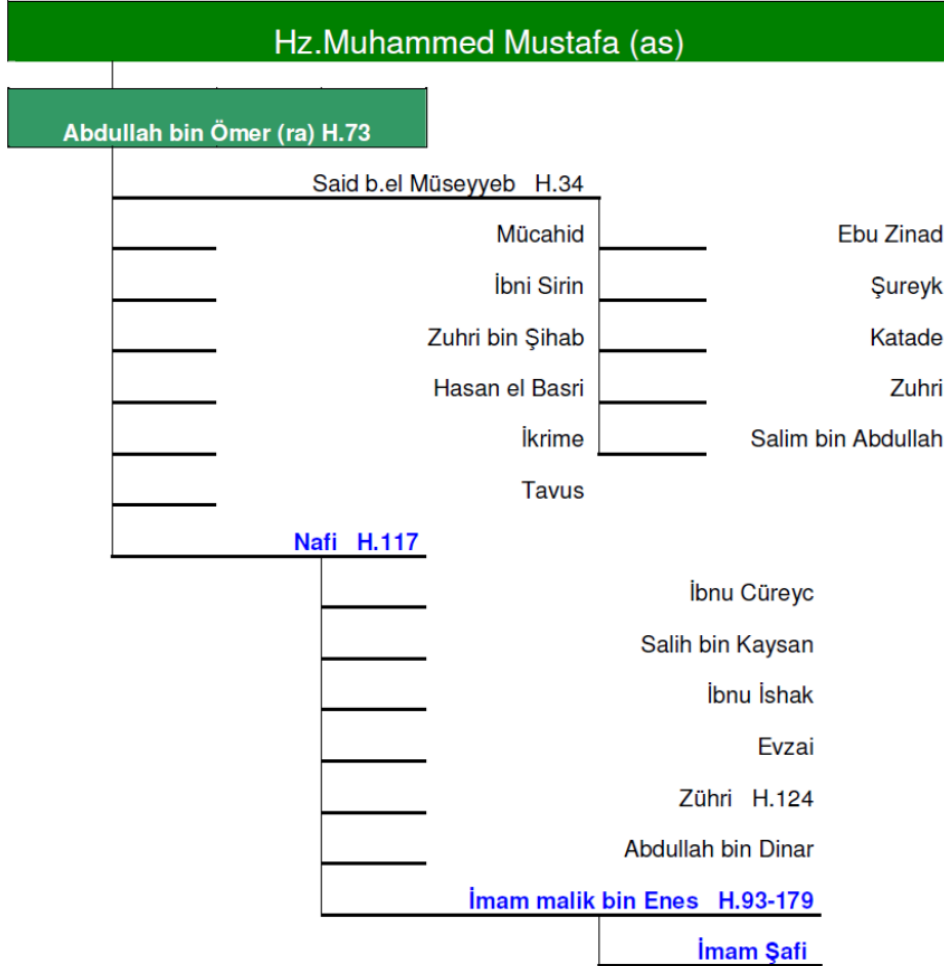
Ebu Said el Hudri (ra)

3.3. Abdullah b. Ömer (Radiyellahu Anhümâ)

H.z.Ömer 'in (ra) oğlu Abdullah (ra), Ebu Hüreyre'den (ra) sonra , Sahabe-yi Kiramın en çok hadis rivayet edenidir. 2630 Hadis rivayet etmiştir. **H.z.Resulullah (as) ile birlikte yaşamış , Ebubekir (ra), Ömer (ra), Osman (ra), İmam Aliyyul Mürteza'nın (ra)** dönemlerini idrak etmiş, sahabe-yi kiramın ilmi yönde, en önde gelenlerinden birisidir. **İmam Malik**, O'nun hakkında şöyle der. “*Abdullah bin Ömer (ra) ,Resulullah'ın (as) ve ashabının hareketlerine dair ne varsa hepsini bilirdi*” Abdullah İbni Ömer'den (ra) hadis rivayet edenlerin başında , 30 yıl O'nun hizmetinde bulunan **NAFİ** gelmektedir. Nafi, İmam Malik'in Hocasıdır. İmam Malik '**Muvatta'** adlı hadis kitabını 100.000 hadisten seçerek 40 yılda tamamlamıştır.

İmam Muhammed bin İdris Eşşafi , İmam Malik'in öğrencisidir. Muvatta'yı ezberlemiştir.

Şekil 8: Abdullah b. Ömer'den (r.a) Hadîs-i Şerif Rivâyetine Genel Bir Bakış

4. KÜTÜB-İ SİTTE

Buhari, Sahihul Buhari
Müslim , Sahihul Müslim
Ebu Davud , Sünen-i Ebi Davud
Tirmizi, Camiussahih (Sünenüttirmizi)
Nesei, Süneni Nesei
İbni Mace, Süneni İbni Mace

Şekil 9: Kütüb-i Sitte

5. BEYKÛNİYYE TERCÜMESİ

Bismillahirrahmanirrahıym

- 1-Hamd ile başlıyorum , gönderilmiş Nebilerin en hayırlısı Hz.Muhammed ‘e salat ve selam olsun.
- 2-Hadisın kısımları pek çoktur, her biri aşağıda zikredilmiştir.
- 3-Evvelkisi **sahih** tir, Onun isnadı muttasıldır, şazdan ve illetten beridir.
- 4-Onu adl ve zabıt olan raviler kendileri gibi adl ve zabıt olan ravilerden rivayet eder. Sahih hadis, zabtı ve nakli hususunda mutemettir.
- 5-**Hasen** hadisın , yolları ma’ruftur, Onun ricali sahih hadis ricali gibi iştihar etmemiştir.
- 6-Her bir hadis ki hüsn rütbesinde noksanlık vardır, o hadis **zayıf** tır, ve zayıf hadisın pek çok kısmı vardır.
- 7-Nebiy’e (as) izafe edilen hadis **merfud** ur, Tabiuna izafe edilen hadis ise **maktud** ur.
- 8-**Müsned** hadis muttasılul isnaddır, ta Hz.Mustafa’ya (as) ulaşınca kadar ravilerinde fasıla yoktur.
- 9-Her bir ravinin bizzat işitmesi ile Hz.Mustafa’ya (as) isnadı ittisal eden hadis ise **Muttasıl** dır.
- 10-**Müsel** sel hadisın “ema vallahi bana haber verdi bir feta,
- 11-ve keza bana onu söyledi ayakta iken veya bana söyledikten sonra tebessüm etti...” benzeri vasıfları vardır.
- 12-**Aziz** hadis, iki veya üç raviden rivayet edilendir . **Meşhur** hadis , üçten fazla raviden mervi olandır.
- 13-**Muannan** hadise misal, “ Sai d’den, Keremden..” gibi sözlerdir. **Mübhem** hadiste ismi söylenmeyen bir ravi vardır.
- 14-Her bir hadis ki onun senedindeki ravi sayısı azdır, Ona **âli** derler, Bunun zıddı, yani ravi sayısı çok olan hadislere **nâzil** denir.
- 15-Ashabı Kirama söz ve fiil yönünden izafe edilen hadislere **mevkuf** denir. Bunu bil ve anla !
- 16-**Mürsel** hadis , sahabenin senedden düştüğü hadistir, bir ravinin tek başına rivayet ettiği hadise de **garib** de !
- 17-Her bir hadis ki ittisal üzere olmaz onun isnadı **munkatiul evsal** oldu.
- 18-**Mudal** olan hadisten iki ravi düşmüştür , **Müdelles** iki nevi üzere geldi
- 19-Evvelkisi, hadis senedinden şeyhin düşürülmesi ve şeyhin fevkinde bir raviden “an” ve “en” lafızları ile nakledilmesidir.
- 20-İkincisi, ondan ravi sakıt olmadı, lakin, ravi,, bilinmeyen bir vasıfla vasıflandırıldı,
- 21-Bir siga ravinin, topluluğa muhalefet ettiği hadise **şaz** denir, **Meklub** iki kısımdır, oku !
- 22-Birinci, kısım bir ravinin başka bir ravi ile değiştirilmesi ve ikinci kısım da metin için isnadın kalb edilmesi,

23-Ferd , bir siga ravi ile veya topluluk ile kayıtlamadığın veya rivayetinde kasr olan hadistir.

24-Açık olmayan ve gizli bir illeti olan hadis **muallle**dir, bu gizli illet ariflerce bilinir.

25-Senedde veya metinde ihtilaf varsa , hadis usulü alimlerince **muzdarib** hadis diye adlandırılır.

26-Hadisde **mudrecat** , ravilerin bazı sözlerinin hadise ittisalidir.

27-Her 'karin' in , kardeşinden rivayet ettiği hadise **müdebbec** denir. Bunu bil !

28-Lafız ve ve hat olarak ittifak eden hadsilere , **müttefik**, Lafız ve hat olarak ittifak etmeyenlere de **müfterik**, denir.

29-Sadece 'hat' ta ittifak edene **mu'telif** denir, bunun zıddına da **muhtelif** dir ve fahişelgalattır.

30-Münkerul ferd hadiste , bir ravi vardır ki , onun ta'dili sonucunda, hadiste teferrud etmesi rededilmiştir.

31-Metruk hadiste infirad eden bir ravi vardır ki , o ravinin, za'fında ulema cem oldu. O red edilmiştir.

32-Nebi (as) üzerine yalan uydurmak ise **mevdu**'dur.

33-Cevher-i meknun gibi olan bu manzumeye *Manzumetül Beykuni* ismini verdim.

34-Otuz dört beyt burada tamam oldu.

6. SONUÇ

Hadis-i Şerîfler, esas itibarı ile Sahîh, hasen ve zayıf olarak tasnif edilmiştir. Hadîs ulemâsının, sahih hadîsler için koyduğu şartlar, son derece ilmî prensipler içermektedir. Bu şartları taşımayan hadisler daha alt gruplar olan, hasen ve zayıf grubunda mütâlaa edilmektedir. Bu şartlara haiz olan hadis-i şerifler ise her yönü ile sağlamlık arzetymekte olup, üzerlerinde tartışılması ilmen gereksiz bir hal almıştır. Çünkü hadîs ulemâsının en büyükleri bunları yüzyıllar öncesinden teste tabii tutmuşlar, Hadîs ilminin şart ve kriterlerini uygulamışlar ve onların gerçekten her türlü şâibeden uzak olduklarına dâir sözbirliği etmişlerdir. Sahih hadîslerin başında, Buhârî ve Müslim'in *Câmiu's-Sahîh* adlı eserlerinde cem ettikleri hadîs-i şerifler gelmektedir ki, son derece ilmî metodlarla hazırlanmış olan bu eserlerin tartışılacak hiçbir yönü bulunmamaktadır. Bu gün yapılan tartışmalar, bu eserler hazırlanırken kullanılan Hadis Usûlü metodlarından habersiz olmanın en büyük göstergesidir. İkinci sıradaki buluna Hasen hadîsler ise, sahîh hadîslerden sıhhat yönünden bir derece daha aşağıda olmalarına rağmen, Rasûlullah'ın (a.s.) mübârek sözü olduklarına hiç şüphe yoktur. Zayıf hadîslere gelince, onlarda bulunan çeşitli nâkısalar sebebi ile sahîh ve hasenden daha aşağı derecede olmalarına rağmen, hadîs ulemâsı onları tamamen red etmemiş, zayıf hadîsler için ayrı eserler telîf etmişlerdir ve bu hadîslerin ahlâk ilminde kullanılabileceğini ifâde etmişlerdir. Belki bu günün tartışmalarının ana konusu olan, aslında Rasûlullah'a (a.s.) âit olmayıp da o'na (a.s.) isnad edilen mevdû sözler gelince, bunlar da asırlar öncesinde tesbit edilip, Rasûlullah'a (a.s.) ait olmadıkları net bir şekilde ortaya konmuştur ve bu hususta müstakil eserler yazılmıştır. Zâten hiç kimsenin, bunlara Rasûlullah'ın (a.s.) sözü diye bakması mümkün değildir. Bu gün ki tartışmaların temelinde, bu mevdû sözler ileri sürülerek, halkın konuyu bilmemesinden de faydalanılarak, sahîh ve hasen hadîsleri tartışmaya açmak, onları da çeşitli mantık oyunları ile mevdû sözler grubuna sokmak ve İslâm'ın ikinci temel kaynağı olan hadîs-i şerîfler konusunda şüpheler uyandırmak ve canlı Kur'ân olan Rasûlullah'ın (a.s.) sünnetini ortadan kaldırıp, Kur'ân-ı Kerîm'i kendi mantığına göre yorumlamak gibi hiç de bilimsel olmayan bir amaç yattığını söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

Esseyyid Muhammed bin Esseyyid Alevî el-Mâlikî el-Hasenî (1423), *Kavâdu'l-Esâsiyye fî İlmi Mustalah-i'l-Hadîs*.

Tâhâ b.Muhammed el-Beykûnî eş-Şâfî (1427), *el-Manzumetü'l-Beykûniyyetü*, Riyâd: Dâru'l-Muğnî.